

Bankerna – krisbransch eller framtidsbransch?

För någon månad sedan utbröt närmast panik bland spararna i Ohio, då en av delstatens banker gick omkull. Förra året gick 79 banker i USA omkull och misstro mot amerikanska bankväsendet nämns som en av orsakerna till den amerikanska dollarns fall på sistone. De europeiska bankerna är större och mer solida än de amerikanska, men även på denna sidan Atlanten har vi sett banker gå omkull, t ex i Danmark och Västtyskland. Nyligen råkade också Spaniens största industribank Urquijo-Union i stora svårigheter på grund av kreditförluster. Efter en omfattande räddningsaktion verkar moderbanken Banco Hispano-Americano kunna klara ut situationen. Också i Sverige har mindre banker tvingats kasta in handduken efter stora kreditförluster.

Statistiken visar att kreditförlusterna för de svenska bankerna ökade med nästan 80 procent föregående år. Absolut sett är det dock fråga om små belopp. Bankernas lönsamhet är fortfarande god men försämringar kan väntas och aktiemarknadens värdering av bankaktierna är avvaktande för att inte säga pessimistisk. Samtidigt har det finansiella systemet visat en tillväxt och utveckling som få andra. De förmögenheter som skapats under senare år har i stor utsträckning tillkommit genom agerande på de finansiella marknaderna. Företagens finansförvaltning har blivit allt viktigare. "Finance" har också blivit ett populärt ämne inom såväl civilekonomutbildningen som vid de nationalekonomiska institutionerna. Allt fler nytexaminerade ekonomer söker sig till de finansiella institutionerna och fler och fler av de etablerade na-

tionalekonomerna återfinns inom denna sektor.

Är då bankerna en kommande krisbransch eller en framtidsbransch? Låt oss först konstatera att ett sammanbrott i banksystemet av det slag vi såg på 1930-talet är ytterst osannolikt idag. Centralbankerna som svarar för en betydande utlåning till banksystemet garanterar i sista hand stabiliteten. Det svenska banksystemet påverkas också i mycket liten utsträckning av utvecklingen i andra länder. Vi kan således vara helt lugna vad gäller det finansiella systemets makroekonomiska stabilitet.

När det gäller den mikroekonomiska effektiviteten är det inte lika lätt att göra en värdering. De tre centrala faktorerna för en bedömning av effektiviteten är regleringarna, beskattningen och inflationen. Mot bakgrund av det detaljerade regleringssystemet (innefattande tillstånd att bedriva bankverksamhet, regler för vilka aktiviteter som är tillåtna, valutareglering, räntetak, utlåningstak m m), de komplicerade skattereglerna och den höga inflationen ligger det nära till hands att anta att effektiviteten i vissa avseenden varit dålig sedan den ekonomiska stagnationen satte in vid mitten av 1970-talet. Kombinationen av regleringar, komplicerad beskattning och inflation har givit godtyckliga inkomst- och förmögenhetsöverföringar av en omfattning som inte kan vara förenligt med en effektiv marknad.

Det faktum att bankernas kreditförluster nu ökar behöver dock inte vara ett tecken på bristande effektivitet. Tvärtom kan man hävda att bankerna nu tvingas ta det ansvar för näringsli-

vets ständigt pågående omvandling som delvis övertogs av Åslings akutmottagning i slutet av 1970-talet.

Regleringsåtgärder motiveras vanligen med att de skall vara ett skydd för den enskilde medborgaren och konsumenten. Under de senaste tio åren har regleringssystemet på de finansiella marknaderna inte givit detta skydd utan småspararna har varit marknadens förlorare. Det är därför inte förvånande att hushållssparandet idag är obefintligt. Vi kan se fram emot fortsatta stora förändringar inom den finansiella sektorn bl a till följd av informationsteknologins utveckling. Det är inte möjligt att via regleringar styra de strukturförändringar som de nya marknadsförhållandena kommer att framtvunga. De existerande regleringarna kan också leda till problem för en del aktörer på marknaden och innebära att möjligheterna till anpassning reduceras. Därför måste den avreglering som påbörjats fortsätta och genomföras med kraft och snabbhet. Detta äventyrar inte den makroekonomiska stabiliteten men ger möjligheter till en ökad effektivitet. Bankinspektionens möjlighet att övervaka utvecklingen minskar inte heller genom en avreglering. Tvärtom skapas incitament att undersöka hur

väl systemet fungerar utifrån centrala samhällsekonomiska mål i stället för som nu främst incitament att kontrollera att reglerna följs.

Bankerna är ingen kommande krisbransch om vi ser frågan utifrån bankväsendets makroekonomiska stabilitet. Om vi däremot utgår från ett mikroekonomiskt perspektiv är det inte osannolikt att de stora förändringarna i det finansiella systemet kommer att leda till kriser för enskilda företag. Detta behöver dock inte ses som något negativt. Kombinationen av regleringar, skatter och inflation har inneburit en effektivitetssänkning som de senaste årens dynamiska utveckling på de finansiella marknaderna gjort uppenbar. För att bankerna skall bli en framtidsbransch fordras främst en avreglering som i kombination med en förenklad beskattning och lägre inflation kan lägga grunden för en ökad effektivitet.

Graden av effektivitet låter sig inte avläsas på ett enkelt sätt. Därför är det viktigt att de betydelsefulla förändringar som sker inom den finansiella sektorn följs upp av en seriös och kritisk granskande forskning. Kunskap är viktigare än regleringar för att påverka de finansiella marknaderna.

Bengt Jönsson